

JURISPRUDENCIA COMENTADA

SACRA ROMANA ROTA

CORAM R. P. D. HENRICO EWERS — Ponente

JURIUM

Praeliminaris de nullitate sententiae latae in prima instantia et, subordinate, de exceptione litis finitae atque de cautionibus a convento praestandis (Exc.^{mus} Ordinarius C. — Sac. X. X.).

Infrascripti Patres Auditores de Turno, in Sede S. R. Rotae legitime coadunati ad definiendas quaestiones praeliminare, de quibus in rubrica, hoc tulerunt

DECRETUM

Enucleatio quaestionum definiendarum

I. Sac. X. X. adversus sententiam sibi adversam, die 6 aprilis a. 1965 in prima instantia latam a Tribunale Metropolitano B., quod in casu erat competens ex praescripto can. 1.572, & 2, tempestive appellavit ad Nostrum Apostolicum Tribunal.

Instantia autem diei primi februarii a. 1966. Patroni appellantis infrascriptum Ponentem rogarunt, ut studeret litem componere, quod suadet can. 1.925.

At, cum conatus litem per transactionem componendi incassum cessissent, appellationem prosecuti sunt.

Tunc Patronus Exc.^{mi} Episcopi C., instantia diei 11 martii a. 1966, postulavit ut conventus appellans adigeretur, ex praescripto can. 1.626, ad cautionem praestandam, in summa quingentorum millium novorum francorum gallicorum, pro ecclesiasticae sententiae observantia, cum timendum esset ne Sac. X. X. eam sperneret, si forte sibi adversam, nec non ad congruam vim pecuniae in arca S. R. Rotae deponendam pro expensis judicialibus.

Huic postulationi obstiterunt Patroni Sacerdotis conventi, quin immo, posteriore instantia, contenderunt defuisse in casu litis obiectum, iam quando inita est, et "potiore jure idem litis obiectum deficere in praesenti statu".

Nec satis: altera instantia, documento seu declaratione quadam suffulta, contenderunt Sacerdotem conventum non posse praestare quae conventionem pollicitus erat, etiamsi ea valida et legitima esset, et ideo dimittendum.

In die concordationis dubiorum, seu 8 julii a. 1966, Patronus Episcopi institit in postulandis impositione cautionis reo convento nec non deposito pro expensis judicialibus, Patroni Sac. X. X. vero in exceptione litis finitae.

Ponens, omnibus, seu tum Patronis partium cum Promotore iustitiae, consentientibus, decrevit ut utraque quaestio proponeretur per memorialia atque definiretur ante contestationem litis.

2. Unusquisque, in memoriali, institit in propria assumptione. Patroni conventi vero peregrina prorsus attulerunt quaedam argumenta ad evincendum non modo cessasse obiectum litis, quin immo idem numquam extitisse.

Infrascripti Patres coadunati sunt die 9 novembris a. 1966 ad quaestiones incidentes seu praeliminares definiendas, sed decreverunt DILATA, cum deprehendissent sententiam primae instantiae latam esse a iudicibus, ab Em.^{mo} Cardinali Archiepiscopo B. delegatis, in civitate P., seu extra territorium delegantis, et ideo inefficaciter.

Tamen, cum in sententia sermo esset de "pouvoirs à nous donnés par les Eminentissimes Archevêques de B. et de P., par ordonnance commune en date du dix-neuf Décembre 1963", ante definitionem quaestionis postularunt exemplar illius "ordonnance commune", ut eiusdem vim perpendere valerent.

Acceptam responsionem et exemplar "ordonnance", Ponens notificari jussit Patronis utriusque partis et Promotori justitiae.

Ut providendum erat, Patronus Exc.^{mi} Ordinarii C. contendit latam sententiam esse validam et legitimam, dum Patroni Sac. X. X. animadverterunt eam esse radicaliter nullam, cum iudices ab Ordinario B. delegati carerent jurisdictione in civitate P.

Promotor justitiae, relatis aliquot praeclarorum Auctorum, hinc inde dimicantium, sententiis, conclusit latam sententiam esse nullam, cum lata esset extra territorium delegantis.

Apte distinxit Rev.^{mus} Promotor justitiae territorium alienum a loco exempto, qui intra fines dioecesis extet nec distinctum territorium Abbatiae seu Praelaturae (nullius) efformet. In loco exempto est utique valida, sed illegitima, pronuntiatio sententiae, sed in territorio alieno ea est radicaliter nulla.

IN JURE
et
IN FACTO

3. Pro explorato habent Patres, iudices, tum ordinarios cum delegatos, sententiam farentes in territorio alienae dioecesis non laborare incompetentia territoriali, et ideo prorogabili, uti videntur censere Lega-Bartocetti (*Commentarius*, vol. I, pag. 269, n. 2), sed carere jurisdictione.

Provocant praedicti Auctores ad decisionem, latam in S. C. EE. et RR. diei 15 septembris 1741, qua (decisione) sententia, pronuntiata in loco exempto, est circumscripta seu *annullata*, non declarata nulla.

At aliud est locus exemptus, qui non est abscissus a territorio dioecesis, aliud territorium alienae dioecesis, Juris canonici interpretes autem apte discernunt domum exemptam, quae est pars territorii dioecesis, a Praelatura seu Abbatia (nullius), quae distinctum efformant territorium, etsi territorio dioecesis circumclusum.

4. Clarus Noval (*De Processibus*, I, n. 232) contendit sententiam, extra territorium proprium vel delegantis latam, esse illicitam, illegitimam, sed non nullam, cum in can. 201, & 2 C. J. C., desit clausula irritans, et can. 1.680, & 1, edicat: "Nullitas actus tunc tantum habe-

tur, cum in eo deficiunt quae actum ipsum essentialiter constituunt, aut sollemnia seu conditiones desiderantur a sacris canonibus requisitae *sub poena nullitatis*".

At, uti animadvertit P. Matthaeus a Coronata (*De Processibus*, ed. a. 1956, pag. 83, corpore et nota 3), can. 201 *aequivalenter* nullitatem actus definire videtur cum dicat: *nequit exerceri extra territorium*.

Ceterum clausula comminans nullitatem in casu non erat necessaria, cum sit principium fundamentale in jure tum civili tum canonico iudicem extra territorium suum seu delegantis esse privatam personam. Scriptum enim legimus in Digestis seu Pandectis: "Praeses provinciae in suae provinciae homines tantum imperium habet, *et hoc dum in provincia est: nam si excesserit, privatus est*" (D. I, 18, 3); "Extra territorium jus dicenti impune non paretur, idem est, et si supra jurisdictionem suam velit jus dicere" (D. II, 1, 20).

Vetus jus canonicum hoc principium sanctius habuit quam ipsum Romanorum jus, uti videre est in duobus textibus, qui recensentur inter fontes canonis 201, & 2.

Etenim Innocentius III respondit Regi Francorum Cardinalem legatum valide interdicti sententiam promulgasse, etsi, quando eam tulit, extra fines regni Francorum exierat, *quia nondum fuerat terminos suae legationis egressus*, cum non solum in regno Francorum, sed et in Viennensi, Lugdunensi et Bisuntinis provinciis "iniunctam sibi a nobis legationis sollicitudinem suscepisset" (c. 7, X, *de officio legati*, I, 30).

Animadvertatis volumus hic agnosci invalidam a Legato ferri sententiam extra territorium delegationis suae, quamvis delegans, utpote Romanus Pontifex, potestate judiciaria et coercitiva gaudeat ubique terrarum.

In altero textu Bonifacii VIII, relato in VI.º, c. 2, *de constitutionibus*, I, 2, declaratur nec subditos Episcopi ligari excommunicatione, ab eodem promulgata in omnes qui furtum commiserint, si iidem furtum extra ipsius dioecesim patnaverint, "quum extra territorium jus dicenti non pareatur impune".

Hic firmatur principium, a jure Romanorum enuntiatum, potestatem coercitivam non posse exerceri extra territorium, seu Episcopum extra suam dioecesim carere potestate coercitiva etiam in subditos suos.

5. Videamus nunc utrum mutatio sententiae Roberti solido nitatur fundamento.

Em.^{mus} Vir, in edictione anni 1941 operis sui *De Processibus* (n. 167, pagg. 482-484), scribebat: "I. Limites territoriales ad exercendam iurisdictionem unicuique tribunali sunt assignati. Est sane commune principium iurisdictionem stricte sumptam, seu potestatem iudiciariam, extra territorium exerceri non posse.

1. Episcopi igitur, aliique locorum Ordinarii, itemque omnes iudices (officialis, synodales, auditores, inquisitores, etc.), qui eorum nomine iurisdictionem exercent iisdem territorii limitibus coarctantur (can. 1.636); nec aliter dicendum est de iudicibus ab Ordinariis delegatis...

Omnes actus illegitime positi extra territorium (can. 1.637) sunt nulli; quia potestas judicialis Ordinariorum loci essentialiter territorii limitibus coarctatur (can. 201, & 2; cfr. can. 1.894, 4.º), salva exceptione canone 1.637 statuta.

Neque obiciatur in lege deesse positivam sanctionem nullitatis, cum agatur de essentiali elemento (can. 1.680 & 1) potestatis judicialis Ordinariorum loci.

Neque dici potest incompetentiam relativam posse prorogari. Hic enim agitur de absoluto defectu iurisdictionis. Aliud est enim in territorio proprio iudicare causas ad quas quis est relative incompetens; aliud iudicare in territorio alieno, in quo quis nullam habet iurisdictionem.

Neque tandem obicere licet ad summum agi de nullitate sanabili (can. 1.894, 4.º). Sententia laborat nullitate sanabili, cum non refert locum quo lata est, non cum lata est extra territorium. In hoc casu non agitur de mero defectu formae, sed essentialis potestatis.

Nobiscum consonant antiquae leges et jurisprudentia et doctrina; nec non quidam hodierni doctores".

Sed in editione IV (I, pag. 460), praelaudatus Em.^{mus} Vir censet non posse praetermitti extensivam interpretationem, datam a Pontificia Commissione ad redigendum Codicem juris canonici pro ecclesiis orientalibus (A. A. S., XLV (1953), 105).

Nunc autem secundum memoratam interpretationem Episcopus in quolibet loco sui territorii potest, per se vel per alium, valide ac licite, actus iudiciales ponere, etiam in locis qui sunt exclusivae iurisdictionis alius ritus, dummodo adsit expressus consensus Hierarchae (Ordinarii loci) praedictorum locorum).

At haec interpretatio fuit extensiva, non simpliciter declarativa, uti in pari similique casu expresse declaratum est. Nam eadem Pontificia

Commissio, die 8 julii a. 1952, *Affirmative* respondit ad hoc dubium: "An vi can. 86, & I, n. 2, parochus et loci Hierarcha intra fines sui territorii licite et valide assintant matrimonio fidelium sui ritus eam in locis quae sunt exclusive alius ritus, dummodo adsit expressus consensus Ordinarii, vel parochi, vel rectoris praedictorum locorum".

Sed insimul (in ad II) agnovit responsum non esse simpliciter declarativum, sed extensivum, et ideo vim retroactivam sibi vindicare non posse.

Ceterum in jure canonico pro ecclesiis orientalibus diversum, quoad hanc rem, datum est legis praescriptum, quia diversa sunt locorum atque personarum adiuncta.

Uti enim animadvertitur in una Vicariatus Apostolici Alexandriae in Aegypto seu Eparchiae Alexandrinae Armenorum, diei 13 januarii 1965, coram De Jorio: "Utrum id contingerit (positio actus juridici extra fines territorii) facile evincitur in Ecclesia latina, in qua divisio diocesum et paroeciarum est stricte territorialis. At, uti monet Coussa (*Epitome praelectionum de jure ecclesiastico orientali*, vol. III, *De Matrimonio*, pag. 197), in regionibus orientalibus sui cuiusque territorii finium non semper facilis est determinatio, minus autem ubi plures diversi ritus Hierarchae et parochi constituti sunt" (n. 4).

His praemissis atque perpensis, pro explorato habent Patres, jure canonico pro Ecclesia latina adhuc vigente, actum judiciarum positum extra fines territorii, in quo quis exercet potestatem ordinariam, vel delegantis, esse non modo illegitimum, sed etiam nullum, nisi versetur in adiunctis, de quibus can. 1.637.

Commutatis verbis, infrascripti Patres contendunt jure canonico pro Ecclesia latina adhuc vigente Ordinarium loci extra fines suae dioecesis non modo esse incompetentem ad potestatem judicariam exercendam, etsi in suos subditos, sed carere jurisdictione, nisi verset in adiunctis, de quibus can. 1.637.

Et ideo non potest alium delegare ad potestatem judicariam exercendam extra suum territorium.

6. Nunc autem nemo infitari potest iudices, qui sententiam in prima instantia tulerunt, fuisse delegatos ab Em.^{mo} Ordinario B.: "Constitués en Tribunal collégial par Ordonnances de l'Archevêque de B., en dates du 6 septembre 1962 et du 26 janvier 1965".

Itaque carebant jurisdictione extra fines illius archidioecesis, cum

in casu invocari nequeat praescriptum canonis 1.637. Et ideo carebant jurisdictione in civitate P., ubi sententiam pronuntiarunt, uti expresse declaraverunt: "Siégeant à l'Officialité du Palais Archiépisopal de P., en le Cabinet de Monsieur le Vice-Official, etc."

Verum est iudices ibidem, declarare id praestitum esse "conformément aux pouvoirs à nous donnés par les Eminentissimes Archevêques de B. et de P., par ordonnance commune en date du dix-neuf Décembre 1963".

At ex documentis, ab Em.^{mo} Ordinario B. maxima humanitate et erga Nostrum Apostolicum Tribunal observantia exhibitis, colligitur ipsum unum Tribunal constituisse et huic potestatem fecisse sententiam ferendi in civitate P.:

"1.º Autorisons, en ce qui nos concerne, *notre* Tribunal à délibérer sur le territoire du diocèse de P. et à dresser procès-verbal de leurs délibérations" (Decretum diei 19 decembris a. 1963).

Verum est in eodem Decreto scriptum legi: "2.º Prions respectueusement notre Eminentissime Collègue le Cardinal Archevêque de P. d'accorder, en ce qui le concerne, les susdits facultés à *notre* Tribunal pour la susdite cause".

Sed Eminentissimus Archiepiscopus P. illos iudices non delegavit, verum concessit licentiam sedendi in territorio propriae archidioecesis, immo in proprio palatio archiepiscopali.

Ceterum id nullo negotio cogitur ex litteris, diei 21 novembris a. 1966, ab Em.^{mo} Archiepiscopo B. ad R. P. D. Ponentem missis: "Pour diminuer les difficultés et aussi les frais des fréquents voyages, *j'ai autorisé, en accord* avec l'Archevêque de P., le *Tribunal constitué pour cette cause-là* et celle-là seulement, à délibérer à P. et à y dresser procès-verbal de ses délibérations".

Utique Em.^{mus} Cardinalis Archiepiscopus P. potuisset illos iudices delegare, sed id non praestitit.

Ceterum, etiamsi id praestitisset, nondum certa esset validitas latae sententiae, quia non est extra quamlibet controversiam positum competentiam iudicis immediate superioris, in eiusmodi causis pertractandis atque definiendis, esse pure territorialem et ideo prorogabilem, non functionalem.

7. His praemissis atque, tum in jure cum in facto, rite ac diligenter perpensis, infrascripti Patres decernunt atque declarant sententiam

SACRA ROMANA ROTA

primae instantiae esse radicaliter nullam, cum lata sit a iudicibus, qui carebant iurisdictione in civitate P. ubi eam pronuntiarunt, et ideo ab ea non dari appellationem (can. 1.880, 3).

Hoc Decretum notificetur omnibus, quorum interest, ad normam iuris et secundum vigentem praxim.

Romae, in sede Tribunalis S. R. Rotae, die 4 februarii a. 1967.